ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)
της 12ης Ιουνίου 1986 *

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις 98, 162 και 258/85,

που έχουν ως αντικείμενο αίτηση του Pretore της Ρώμης προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο των διαφορών που εκκρεμούν ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Michele Bertini και Giuseppe Bisignani

και

Regione Lazio και Unità sanitarie locali RM (Roma) 30 και LT (Latina) 4 (υπόθεση 98/85),

και μεταξύ

Di Santo και λοιπών

και

Regione Lazio και Unità sanitarie locali RM (Roma) 28 και 30, RI (Rieti) 1 και LT (Latina) 4 (υπόθεση 162/85),

καθώς και μεταξύ

Lino Pugnaloni και λοιπών

και

Regione Lazio και Unità sanitarie locali RM (Roma) 3, 4, 9, 11, 16, 22, 26, 27, 30, 34 και 35, LT (Latina) 4 και VT (Viterbo) 3 (υπόθεση 258/85),

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 3, στοιχείο γ), και 57, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα)

συγκείμενο από τους U. Everling, πρόεδρο τμήματος, Y. Galmot και J. C. Moitinho de Almeida, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Mischo
γραμματέας: D. Louterman, υπάλληλος διοικήσεως

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— οι Pugnaloni και λοιποί, εκπροσωπούμενοι από τον Antonio Funari, δικηγόρο Ρώμης, γραπτώς στην υπόθεση 258/85· καθώς και οι Pugnaloni και λοιποί, Bertini και Bisignani, καθώς και οι Di Santo και λοιποί, εκπροσωπούμενοι από τον Antonio Funari, δικηγόρο Ρώμης, προφορικώς·

— η Unità sanitaria locale RM 11, εκπροσωπούμενη από τον πρόεδρό της Giancarlo Pascucci, γραπτώς στην υπόθεση 258/85·

— η κυβέρνηση της Ιταλικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενη από τον Marcello Conti, avvocato dello Stato, γραπτώς στην υπόθεση 162/85, αλλά και προφορικώς·

— η κυβέρνηση του Βασιλείου του Βελγίου, εκπροσωπούμενη από τον Francis Herbert, δικηγόρο Βρυξελλών, γραπτώς στην υπόθεση 98/85, αλλά και προφορικώς·

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Guido Berardis, μέλος της νομικής της υπηρεσίας, επικουρούμενο από τον Silvio Pieri, υπάλληλο του ιταλικού δημοσίου που υπηρετεί στην Επιτροπή στο πλαίσιο του συστήματος ανταλλαγής με δημοσίους υπαλλήλους, γραπτώς και προφορικώς·

αφού άκουσε το γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 24ης Απριλίου 1986,

εκδίδει την ακόλουθη

ΑΠΟΦΑΣΗ

(Το μέρος που περιέχει τα περιστατικά παραλείπεται)

Σκεπτικό

1 Με τρεις Διατάξεις, της 2ας Απριλίου, της 9ης Μαΐου και της 13ης Ιουνίου 1985, που περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 16 Απριλίου, 29 Μαΐου και 20 Αυγούστου 1985 αντιστοίχως, ο Pretore της Ρώμης υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, ένα προδικαστικό ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία των άρθρων 3, στοιχείο γ), και 57, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ, καθώς και των κοινοτικών οδηγιών περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των ιατρών, με το οποίο ερωτάται αν οι διατάξεις αυτές επιβάλλουν στα κράτη μέλη την υποχρέωση να περιορίζουν τον αριθμό των εισακτέων φοιτητών στις Ιατρικές Σχολές θεσπίζοντας σύστημα numerus clausus.

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφορών μεταξύ ορισμένων ιατρών, οι οποίοι έχουν εργαστεί επί σειρά ετών ως ιατροί επί συμβάσει στην Υπηρεσία Εκτάκτων Περιστατικών, και των εργοδοτών τους, δηλαδή της Regione Lazio (Περιφέρειας Λατίου) και διαφόρων Unità sanitarie locali (Τοπικών Υγειονομικών Μονάδων). Οι διαφορές αφορούν την καταγγελία της σύμβασης των ιατρών αυτών.

3 Ο Pretore της Ρώμης ανέστειλε προσωρινώς την ισχύ των αποφάσεων περί καταγγελίας των συμβάσεων, οι οποίες ελήφθησαν σχετικά με τους αιτούντες στην κύρια δίκη ιατρούς, εν αναμονή της εκδόσεως της αποφάσεως του Δικαστηρίου επί του ακολούθου ερωτήματος που του υπέβαλε:

« Το άρθρο 3, στοιχείο γ), και το άρθρο 57, παράγραφος 3, της Συνθήκης της Ρώμης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας επιβάλλουν σε όλα τα κράτη μέλη την υποχρέωση να ορίζουν προϋποθέσεις για την πραγματοποίηση ιατρικών πανεπιστημιακών σπουδών που να εξασφαλίζουν:

— επίπεδο εκπαιδεύσεως σύμφωνο με τα ποιοτικά κριτήρια που ορίζονται στις κοινοτικές οδηγίες και με τα κριτήρια που υποδεικνύονται από τη Συμβουλευτική Επιτροπή Επαγγελματικής Εκπαιδεύσεως·

— την ορθή άσκηση του επαγγέλματος στο πλαίσιο των κανόνων της δεοντολογίας, για την τήρηση των οποίων είναι αναγκαίο οι διαθέσιμοι ιατροί να ανταποκρίνονται στις ανάγκες;

Ειδικότερα, θεωρεί το Δικαστήριο ότι είναι σύμφωνη και ότι συμβιβάζεται με τις διατάξεις και τους σκοπούς της Συνθήκης της Ρώμης και των κοινοτικών οδηγιών περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των ιατρών η έλλειψη οποιουδήποτε καθορισμού ή προγραμματισμού του αριθμού των εισακτέων φοιτητών στις Ιατρικές Σχολές σε συνάρτηση με τις διδακτικές δυνατότητες των ίδιων Σχολών;

Η γενίκευση, επομένως, σε όλα τα κράτη μέλη του numerus clausus — που ήδη υπάρχει σε οκτώ από τα δέκα κράτη μέλη — δεν συνιστά απαραίτητο μέτρο και, συνεπώς, υποχρέωση που υπέχουν τα κράτη μέλη για την εφαρμογή της Συνθήκης και των οδηγιών περί ελεύθερης κυκλοφορίας; »

4 Όπως προκύπτει από τη δικογραφία, οι διαφορές στην κύρια δίκη εντάσσονται σε ένα γενικότερο πλαίσιο που χαρακτηρίζεται, αφενός μεν, από τον υψηλό αριθμό στην Ιταλία νέων ιατρών που αναζητούν απασχόληση και τις περιορισμένες δυνατότητες που έχουν για την άσκηση του επαγγέλματός τους, αφετέρου δε, από την έλλειψη περιορισμού του αριθμού των φοιτητών ιατρικής που εισάγονται στα ιταλικά πανεπιστήμια.

5 Η Unità sanitaria locale RM (Roma) 11, η ιταλική και η βελγική κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή διατύπωσαν αμφιβολίες ως προς την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να απαντήσει στο υποβαλλόμενο ερώτημα, παραπέμποντας στην απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1981 (υπόθεση 244/80, Foglia κατά Novello, Συλλογή 1981, σ. 3045). Ισχυρίστηκαν ότι οι προϋποθέσεις εγγραφής των φοιτητών στις Ιατρικές Σχολές δεν μπορούν, από καμία άποψη, να έχουν σχέση με τις διαφορές στις κύριες δίκες, οι οποίες αφορούν τις εργασιακές σχέσεις μεταξύ ιατρών και των εργοδοτών τους. Παρατηρούν ότι δεν είναι επιτρεπτή η υποβολή στο Δικαστήριο υποθετικών ερωτημάτων, για τα οποία η κύρια διαφορά συνιστά απλώς τεχνητό πρόσχημα.

6 Σχετικώς, πρέπει καταρχάς να υπομνηστεί ότι, όπως έχει δεχτεί το Δικαστήριο με την προαναφερθείσα απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1981, για να του παράσχουν τη δυνατότητα να εκπληρώσει την αποστολή του σύμφωνα με τη Συνθήκη, είναι απαραίτητο τα εθνικά δικαστήρια να εξηγούν τους λόγους για τους οποίους φρονούν ότι η απάντηση στα ερωτήματά τους είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς, όταν οι λόγοι αυτοί δεν προκύπτουν σαφώς από τη δικογραφία.

7 Είναι, επομένως, δυσάρεστο το ότι το εθνικό δικαστήριο δεν έχει παράσχει καμία αιτιολογία στις Διατάξεις του περί παραπομπής, όταν μάλιστα ούτε από τη δικογραφία ούτε από τα πραγματικά περιστατικά των υποθέσεων μπορεί να συναχθεί κατά τι θα χρησιμεύσουν οι απαντήσεις στις αποφάσεις που οφείλει να εκδώσει. Ωστόσο, το Δικαστήριο φρονεί ότι, υπό τις υπό κρίση περιστάσεις, θα αντέβαινε προς

την οικονομία της δίκης το να μην απαντήσει, γι' αυτό και μόνο το λόγο, στα ερωτήματα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο.

8 Εξάλλου, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, που επικυρώθηκε από την προαναφερθείσα απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1981, εναπόκειται στον εθνικό δικαστή να εκτιμήσει σε σχέση με τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως αν είναι αναγκαία η επίλυση ενός προδικαστικού ζητήματος για την έκδοση της απόφασής του. Η κρίση αυτή του εθνικού δικαστή πρέπει να γίνει σεβαστή έστω και αν, όπως στην προκειμένη περίπτωση, είναι δύσκολο να γίνει αντιληπτό τι επίπτωση μπορούν να έχουν οι απαντήσεις, τις οποίες ζητεί από το Δικαστήριο, στην επίλυση των κύριων διαφορών. Πρέπει να προστεθεί ότι από πουθενά δεν προκύπτει ότι οι διαφορές αυτές έχουν το χαρακτήρα προσυμφωνημένης διαδικαστικής κατασκευής.

9 Όσον αφορά την ουσία των ερωτημάτων που υπέβαλε ο εθνικός δικαστής, οι αιτούντες στην κύρια δίκη ιατροί υποστηρίζουν ότι η καθιέρωση της ελεύθερης κυκλοφορίας των ιατρών συνεπάγεται την ανάγκη να εξασφαλίζεται σε όλα τα κράτη μέλη ορισμένο επίπεδο ποιότητας της ιατρικής παιδείας και να αποφεύγονται οι διακρίσεις και οι στρεβλώσεις που θα προέκυπταν από μία τεχνητή μετανάστευση φοιτητών και ιατρών. Για το σκοπό αυτό, είναι απαραίτητη η θέσπιση numerus clausus για την εισαγωγή στις σχολές, πράγμα που ισχύει σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη.

10 Η ιταλική και η βελγική κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή τονίζουν ότι στη σχετική κοινοτική ρύθμιση δεν υπάρχει καμία διάταξη σχετικά με τον περιορισμό της εισαγωγής στις Ιατρικές Σχολές, την οποία τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να ρυθμίζουν στο πλαίσιο των δικών τους αρμοδιοτήτων. Η έλλειψη περιορισμού του αριθμού των φοιτητών που εισάγονται στα πανεπιστήμια δεν μπορεί να εμποδίσει την ελεύθερη κυκλοφορία των ιατρών.

11 Σχετικώς, αρκεί να σημειωθεί ότι ούτε το άρθρο 3, στοιχείο γ), ούτε και το άρθρο 57, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ, στα οποία αναφέρεται ο εθνικός δικαστής, υποχρεώνουν τα κράτη μέλη να μεταβάλουν τις ρυθμίσεις που ισχύουν στο έδαφός τους για τους δικούς τους υπηκόους ως προς την άσκηση των ιατρικών επαγγελμάτων ή την εκπαίδευση που οδηγεί σ' αυτή. Τέτοιες υποχρεώσεις θα μπορούσαν μόνο να απορρέουν από οδηγίες εκδιδόμενες από το Συμβούλιο και που έχουν ως σκοπό το συντονισμό των σχετικών εθνικών ρυθμίσεων. Καμία όμως από τις διατάξεις που έχει εκδώσει προς το σκοπό αυτό το Συμβούλιο δεν αφορά τον περιορισμό του αριθμού των εισακτέων φοιτητών στις Ιατρικές Σχολές.

12 Πρέπει επομένως στο ερώτημα που υπέβαλε ο Pretore της Ρώμης να δοθεί η απάντηση ότι καμία διάταξη του κοινοτικού δικαίου δεν επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να περιορίζουν τον αριθμό των εισακτέων φοιτητών στις Ιατρικές Σχολές θεσπίζοντας σύστημα numerus clausus.

Επί των δικαστικών εξόδων

13 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν οι κυβερνήσεις της Ιταλικής Δημοκρατίας και του Βασιλείου του Βελγίου και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίες κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης το χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με Διατάξεις της 2ας Απριλίου, 9ης Μαΐου και 13ης Ιουνίου 1985 ο Pretore της Ρώμης, αποφαίνεται:

Καμία διάταξη του κοινοτικού δικαίου δεν επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να περιορίζουν τον αριθμό των εισακτέων φοιτητών στις Ιατρικές Σχολές θεσπίζοντας σύστημα numerus clausus.

Everling Galmot Moitinho de Almeida

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 12 Ιουνίου 1986.

Ο γραμματέας

P. Heim

Ο πρόεδρος του τρίτου τμήματος

U. Everling